

Analýza vodstva na Aretinově mapě Čech

Miroslav Čábelka, Lucie Povolná

Aretin, Aretinova mapa Čech, stará mapa, vodstvo, MapAnalyst

Aretinova mapa Čech s názvem Regni Bohemiae nova et exacta descriptio z roku 1619 patří mezi naše nejstarší kartografická díla. Příspěvek představuje výsledky komplexních obsahových a kartometrických analýz vodstva, který autoři provedli na prvním vydání mapy z roku 1619 a na jejích dalších vydáních z let 1632, 1665 a před rokem 1747.

Studiem obsahu přes čtyři sta let staré Aretinovy mapy Čech se zabývali již v první polovině dvacátého století Karel Kuchař a František Roubík. Ve svém díle se zaměřili na rozbor celkové topografie mapy a s výpočetními možnostmi své doby stanovili přibližné měřítko mapy na 1 : 504 000. Poukázali i na určité rozdíly v zákresu vodstva mezi jednotlivými vydáními staré mapy Čech především v případě východočeských vodních toků. Vodstvo na Aretinově mapě však bylo v jejich publikacích zmíněno pouze v rámci celkových analýz.

Výzkum, jehož výsledky představuje tento příspěvek byl zaměřen na veškeré vodstvo vyobrazené na Aretinově mapě Čech. Obsahová analýza se soustředila na liniové a areálové prvky vodstva. Byly zkoumány změny ve vyobrazení vodstva v průběhu čtyřech vydání Aretinovy mapy Čech a rozdíly v topografii vůči současnosti. Součástí analýzy byly rozbor mapových znaků a popisu objektů souvisejících s vodstvem. Vizuálním

rozbohem byly provedeny identifikace řek, potoků a rybníků na všech čtyřech vydáních mapy. Celkem bylo nalezeno 121 generalizovaných vodních toků, z toho celkem 41 bylo popsáných (v průběžích vydání), dále 17 vodních ploch, z toho 2 popsáné rybníky (Betlém, Jordán) a 2 popsáné prameny (Labe, Moravy).

Bylo potvrzeno zjištění předchozích výzkumů, že s každým vydáním Aretinovy mapy Čech proběhla změna v zápisu vodních toků. Dále bylo určeno, že některé řeky byly nesprávně popsáné. Šlo například o horní tok Jizery, který byl zaměněn s tokem Kamenice. U některých vodních toků dokonce popisy chyběly. Jednalo se například o Berounku a Jevišovku. Autoři zjistili, že některá koryta řek, kupříkladu Svatky, byla během několika set let pozměněna, převážně lidskou činností. Další odchylky mohly vzniknout záměnou s jinými toky.

Provedená kartometrická analýza se zaměřila na určení přesnosti zákresu vodstva, sídel, jimiž vodní toky protékají a objektů souvisejících s tématem vodstva. Největší nepřesnost byla nalezena v obci Jihlavě ležící na stejnojmenné řece. Tato analýza byla provedena v softwaru MapAnalyst. Identifikované vodní toky byly následně rozděleny do 6 kategorií dle způsobu zákresu v jednotlivých vydáních Aretinovy mapy a vizualizovány. Nově bylo rovněž určeno měřítko mapy 1 : 540 000.